

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LXXI. — Wydana i rozesłana dnia 28. listopada 1905.

Treść: *M* 176. Rozporządzenie, którem na zasadzie §u 74 ustawy z dnia 8. marca 1885, o zmianie i uzupełnieniu ustawy przemysłowej, wydaje się ogólne przepisy celem ochrony życia i zdrowia robotników pomocniczych.

176.

Rozporządzenie Kierownika Ministerstwa handlu w porozumieniu z Ministerstwem spraw wewnętrznych z dnia 23. listopada 1905,

którem na zasadzie §u 74 ustawy z dnia 8. marca 1885. Dz. u. p. Nr. 22, o zmianie i uzupełnieniu ustawy przemysłowej, wydaje się ogólne przepisy celem ochrony życia i zdrowia robotników pomocniczych.

§ 1.

W przemysłowych zakładach fabrycznych po myśli §u 25 u. prz., które po wejściu w życie tego rozporządzenia zostaną zatwierdzone, należy po myśli §u 74 u. prz. celem ochrony życia i zdrowia robotników pomocniczych bezwarunkowo przestrzegać następujących ogólnych przepisów:

I. Pracownie.

a) Rozmiary przestrzeni.

1. Wszystkie pracownie powinny być tego rodzaju, by na każdą z osób w nich zatrudnionych przypadało przynajmniej 10 metrów kubicznych przestrzeni powietrznej a przynajmniej 2 metry płaszczyzny podłogi. W zakładach fabrycznych, w których wywiązuje się szkodliwy pył, gazy lub też wyziewy należy te najmniejsze wymagane wymiary według potrzeby odpowiednio powiększyć.

2. Wysokość pracowni powinna, o ile ustawa budownicza innych postanowień nie zawiera, wy-

nosić przynajmniej 3 metry, w lokalach suterenowych przynajmniej 2·8 metra a na poddaszu przynajmniej dla połowy płaszczyzny podłogi 2·9 metra.

W istniejących budynkach mogą być dopuszczone i mniejsze wysokości, niż powyżej podane, żadną jednak miarą niżej 2·6 metrów, jeżeli rodzaj ruchu wskutek wywiązywania się pyłu, ciepła, wyziewów i t. p. nie wymaga większej wysokości i jeżeli na jedną osobę przypadająca przestrzeń powietrzna (punkt 1) wynosi przynajmniej 15 metrów kubicznych.

b) Stan budowy.

3. W pracowniach, w których podłoga jest z kamienia, betonu albo z nalepu z gliny sporządzona, stałe miejsca pracy — jeżeli tego potrzeba — muszą być pokryte materiałem drewnianym lub innym jakim materiałem, który ciepło źle przewodzi, o ile to z powodu niebezpieczeństwa ognia nie jest wykluczonym.

4. W pracowniach, w których manipuluje się wielkimi ilościami płynu, podłoga ma być nieprzemakalna i w taką kanalizację zaopatrzona, względnie tak pochyła, by ciecz łatwo spływać mogła. Stałe miejsca pracy należy o ile możności obłożyć rusztowaniem z łąt.

5. Naokoło ognisk i otwartych palenisk, jakoteż naokoło otworów do palenia w piecach ma być podłoga przynajmniej w szerokości 60 centymetrów zabezpieczona od ognia.

6. Na obracania lokali suterenowych i poddasza na pracownie pozwala się tylko wtedy, jeżeli dotyczące ubikacje odpowiadają odnośnym postanowieniom ustawy budowniczej.

Podłoga.

Ubikacje suterenowe i poddasza.

Jeżeli ustawa budownicza nie zawiera żadnych postanowień o lokalach suterenowych, natenczas lokali takich można używać jako pracowni tylko wtedy, jeżeli nie znajdują się w ziemi zawierającej wodę, nie są narażone na niebezpieczeństwo powodzi a także zabezpieczone są tak, by się wilgoć z ziemi nie wciskała, dalej, jeżeli są sklepione i przynajmniej z tej strony, skąd światło pada, całym wolne, względnie jeżeli przed nimi znajduje się rów przynajmniej o szerokości jednego metra, umożliwiający wpadanie światła lub też jeżeli szczyt ich sklepienia (wierzchołek) znajduje się co najmniej 60 centymetrów nad najwyższą położoną miejscem sąsiedniego terenu (równiej linii z drogą) a podłoga nie niżej jak co najmniej 2.5 metra pod tem miejscem. Takie ubikacje winny być nadto należycie przewietrzane i suche.

Ubikacyi na poddaszu, o ile ustawa budownicza żadnych postanowień o tem nie zawiera, można używać jako pracowni tylko wtedy, jeżeli znajdują się bezpośrednio nad ostatnim piętrzem i w ogólności pod względem sposobu, w jaki są wykonane, odpowiadają przepisom ustawy budowniczej o ubikacjach mieszkalnych na piętrach. Podłoga musi być tak izolowaną od konstrukcyi sufitu ostatniego piętra, pod nią się znajdującego, by się ogień tam nie dostał. Powierzchnia dachu ma być tak sporządzona, by nie przewodziła ciepła.

c) Komunikacya.

Drzwi.

7. Drzwi prowadzące z pracowni na wolne powietrze należy urządzić do otwierania na zewnątrz, drzwi prowadzące na korytarze lub do klatek schodowych do otwierania na zewnątrz lub w razie potrzeby jako drzwi do zasuwania a przy wielkich ubikacjach w ten sposób, by zatrudnione w nich osoby w chwili niebezpieczeństwa szybko i bezpiecznie opuścić je mogły. Drzwi prowadzące do klatek schodowych muszą być w ten sposób umieszczone, by otwierane nie tamowały drogi ze schodów prowadzącej. W pracowniach, w których jako przywiązane do ruchu przedsiębiorstwa, znajdują się materye wybuchowe, wywiązują się łatwo zapalne gazy, wyziewy lub ciecze, mają być drzwi i odrzwi zabezpieczone od ognia.

Wychody w razie niebezpieczeństwa.

8. W zakładach fabrycznych, w których w razie niebezpieczeństwa opróżnienie ubikacyi i zabudowań przez przewidziane zwyczajne wyjścia nie może się obyć bez niebezpiecznego tłoku, zwłaszcza, gdzie są łatwo zapalne materye lub gazy, należy urządzić wyjścia od przypadku. Przytem co do ogólnej liczby wychodów i ich wymiarów ma obowiązywać norma, by jeden wychód, który przeznaczony jest nie dla więcej jak 50 osób, miał szerokości w świetle co najmniej 1.20 metra i by dla większej ilości osób stosunkowo było więcej wyjść urządzonych.

Wychody ratunkowe należy jako takie oznaczyć; jeżeli podczas zwyczajnego ruchu pozostają zamknięte, musi klucz od drzwi być zawieszony, w miejscu ogólnie przystępnym, względnie wisieć pod zamknięciem szklannem lub oplombowany i oznaczony przez napis „klucz od wychodu w razie niebezpieczeństwa“.

Schody.

9. Jeżeli ustawa budownicza nie zawiera żadnych postanowień co do ustawiania schodów, natenczas należy w każdym więcejpiętrowym fabrycznym budynku zbudować schody zabezpieczone od ognia, prostoramiennie, które mają się znajdować w klatce murowanej z zabezpieczonym od ognia sufitem, po których ze wszystkich lokali budynku można się bezpośrednio dostać na wolne powietrze.

W rozległych zakładach fabrycznych należy więcej takich schodów zbudować i to w ten sposób, by żaden punkt zabudowań nie był od schodów bardziej oddalony nad 40 metrów.

Jeżeli schody takie służyć mają dla nie więcej jak 50 osób, natenczas muszą mieć szerokości przynajmniej 1.25 metra; dla każdych 50 osób więcej dodaje się po 50 centymetrów szerokości albo stosunkowo więcej schodów się umieszcza.

Schody rezerwowe.

10. Tam, gdzie osoblwsze stosunki miejscowe wymagają urządzenia prowizorycznych schodów, można zapobiedz tej potrzebie umieszczając na zewnętrznej stronie budynku żelazne, prostoramiennie schody lub też w razie mniejszej ilości robotników żelazne drabiny prowizoryczne, które muszą być przez wyraźnie oznaczone i łatwo przystępne otwory wyjścia połączone z pracowniami.

11. Główne drogi komunikacyjne we wszystkich pracowniach mają wykazywać do użytku najmniej szerokość 1 metra, której nie stoją na zawadzie stojące na drodze filary, rzemienie przewodowe, zastawy, walce i t. p., potrzebne przechody zaś między maszynami szerokość 60 centymetrów. Tam, gdzie tego niebezpieczeństwo ze strony maszyn roboczych, wielkość przedmiotów materiału pracy lub też ilość materiału odpadowego wymagają, ma szerokość dróg komunikacyjnych być odpowiednio rozszerzona.

Drogi komunikacyjne w pracowniach.

Dostęp do pracowni na poddaszu nie powinien prowadzić przez otwarte ubikacje poddasza, lecz być zamknięty ścianami od ognia zabezpieczonymi i prowadzić wprost do zabezpieczonych od ognia głównych schodów.

d) Światło dzienne i sztuczne.

12. Rozmiar okien i sufitów przepuszczających światło wszystkich pracowni ma być tego rodzaju, by te ubikacje stosownie do wykonywanych w nich robót miały dostateczne światło. Zapobiegać należy, by wprost padające światło słoneczne nie raziło robotników w zamkniętych pracowniach.

Okna.

13. Wszystkie pracowni, korytarze, klatki schodowe i podwórza fabryczne należy w razie po-

Oświetlenie sztuczne.

trzeby i we dnie dostatecznie oświetlać. Przy używaniu płynnych materii świetlnych wyklucza się lampy z częściami szklannymi, stłuczeniu ulegającymi. Wszelkie przyrządy do oświetlania muszą być w sposób pewny zawieszane. Lampy do łatwo ulatniających się materii palnych z palnikami poniżej naczynka z materią świetlną umieszczonymi należy nadto w ten sposób zawiesić, względnie nosić, by niedopuszczyć do silniejszego rozgrzania tego naczynka. Ubikacje, w których się przechowuje takie lampy nie mogą służyć robotnikom za stały pobyt. Odnośnie do elektrycznych urządzeń do oświetlania odsyła się do „Przepisów celem ochrony dla urządzeń o silnym prądzie”, które w roku 1899 na elektrotechnicznym kongresie we Wiedniu uchwalone, przez elektrotechniczne stowarzyszenie we Wiedniu zostały wydane i przeglądnięte.

14. W przypadku oświetlania drogą centralnego systemu należy koniecznie postarać się o odpowiednie rezerwowe oświetlenie, które od centralnego urządzenia oświetlania ma być niezależne i przynajmniej przy każdych drzwiach wychodowych, jakoteż na korytarzach i schodach w regularnym funkcjonowaniu utrzymywane.

15. Pracownie, w których jako związane z rodzajem ruchu fabrycznego nachodzą się materje wybuchowe, łatwo zapalne gazy, wyziewy lub płyny, można oświetlać tylko z zewnątrz; urządzenia wydające światło muszą być od pracowni odosobnione szczelnem zamknięciem szklannem. Gdzie miejscowe stosunki nie pozwalają na tego rodzaju oświetlenie, natenczas dopuszczalne jest oświetlenie za pomocą elektrycznego światła żarowego pod tym jednak warunkiem, że przewody światła będą należycie izolowane, zabezpieczenia przełożone na zewnątrz a lampy żarowe zaopatrzone ze wszech stron zamkniętymi, oprawy nawet okrywającymi osłonami ochronnymi ze szkła grubościennego.

16. Koło otworów w podłodze, otworów do napełniania, otworów w dachu, przy rusztowaniach, koło platform, przy zejściu ze schodów, koło okien, szybów windowych i otworów do ładowania, koło galerji, pochyłych płaszczyzn, dołów, kanałów itp., gdzie celem odwrócenia niebezpieczeństwa spadnięcia ludzi i materiału nie dość pewne środki ostrożności zarządzone, należy postarać się przy nastającym zmroku o oświetlenie ostrzegające.

17. Oświetlenie przenośne z miejsca na miejsce w zakładach fabrycznych połączonych z niebezpieczeństwem ognia zastosować można tylko zapomocą lamp bezpieczeństwa, względnie zapomocą elektrycznego światła żarowego.

e) Ogrzewanie.

18. Wszystkie pracownie, które przeznaczone są na to, by w nich robotnicy stale przebywali, muszą być w razie, jeżeli ruch fabryczny nie jest tego

rodzaju, że wywołuje sam dostateczne ogrzanie lub też, jeżeli rodzaj ruchu nie wymaga utrzymywania niższej temperatury, zaopatrzone urządzeniami do ogrzewania takimi, które wykluczają niebezpieczeństwo ognia i tak funkcjonują, że wydzielane ciepło ani robotnikom nie dokucza ani też ich zdrowiu nie zagraża. Piece żelazne należy zastawić albo płaszczami blaszanymi lub też ekranami.

19. Pracownie, w których jako do ruchu przywiązane, znajdują się materje wybuchowe, łatwo zapalne gazy, wyziewy lub płyny, można ogrzewać tylko w sposób niebezpieczeństwo wzniesienia ognia zupełnie wykluczający.

f) Wentylacja.

20. W każdej pracowni postarać się należy o dostateczny dopływ świeżego a ujście dla zepsutego powietrza, unikając przytem szkodliwego przeciągu.

21. Zakłady fabryczne, w których wywiązują się szkodliwy pył, szkodliwe gazy lub wyziewy mają być zaopatrzone w urządzenia zapobiegające szkodliwym wpływom; jeżeli tego okazuje się potrzeba, ma o ile możności na miejscu powstawania następować ich pochłanianie.

22. W pracowniach, w których wskutek ruchu wytwarza się wielka ilość pary wodnej, należy przez odpowiednie środki zapobiegające (urządzenia ogrzewalne, wentylację mocno funkcjonującą, sztuczny dopływ poprzednio ogrzanego powietrza, unikanie bezpośredniego dostępu zimnego powietrza z zewnątrz, zakładanie podwójnych okien i podwójnych dachów i t. p.) dołożyć jak największego starania, by niedopuszczać do zagrażającego bezpieczeństwa robotników tworzenia się mgły, zwłaszcza wtedy, jeżeli w takich ubikacjach są maszyny robocze pędzone motorami.

23. Otwarte paleniska należy opatrzyć w dymne kapy (pochłaniacze wyziewów) w ten sposób, by gazy dymne były z pracowni odprowadzane.

Gazy wywiązujące się z motorów wybuchowych i motorów spalania (motory gazowe, benzynowe, naftowe, spirytusowe itp.) należy odprowadzać ponad dach na zewnątrz albo do komina.

g) Utrzymywanie w dobrym stanie i ogrodzenie.

24. Budynki każdego przedsiębiorstwa fabrycznego należy utrzymywać wciąż w stanie bezpiecznym dla ruchu i czystym. Szczególniejszą uwagę zwracać się powinno na silnie obciążone konstrukcyje sufitowe.

25. Dostępy do drzwi i schodów winno się utrzymywać w dobrym stanie i wolne od przeszkód komunikacyjnych; to samo tyczy się wszystkich innych dróg komunikacyjnych, o ile rodzaj ruchu

Oświetlenie rezerwowe.

Oświetlenie bezpieczeństwa.

Oświetlenie dla przestrogi.

Oświetlenie ruchome.

Przewietrzanie.

Wentylacja sztuczna.

Rozpędzanie mgły.

Odprowadzanie produktów spalania.

Budynki.

Drogi komunikacyjne.

nie wymaga koniecznie przejściowego nagromadzenia materiału itp.

26. Każde, schody należy opatrzyć podporą do trzymania się a gdzie boki są wolne poręczami mocno osadzonemi; górne końce drążków do trzymania się lub poręczy mają być albo w ścianę wpuszczone lub też przy wolno stojących poręczach w dół zgięte.

27. Otwory w podłodze i do ładowania, otwory w dachu, rusztowania, platformy, zejścia ze schodów, okna, szyby windowe, galerie, płaszczyny pochyle, doły, kanały itp. należy celem ochrony przed spadaniem ludzi i materiału ogrodzić.

II. Urządzenie kotłów parowych.

a) Kotłownia.

28. Kotłownia ma być tak wysoka, by nad platformą kotła znajdowała się wolna przestrzeń o wysokości w przecięciu co najmniej 1·8 metra, której żadną miarą nie można używać jako miejsca do pracy, spania, jako składu lub suszarni.

29. Każda kotłownia ma mieć co najmniej jedno na wolne powietrze prowadzące wyjście z drzwiami otwierającymi się na zewnątrz; dla większych urządzeń kotłowych urządza się według potrzeby więcej wyjść; kotłownia nie może jednak służyć za zwyczajny przechód lub przejazd ani też do żadnych innych z ruchem kotłowym w bezpośrednim związku nie znajdujących się celów.

30. Wmurowywanie kotłów parowych ma się odbywać w ten sposób, że stosownie do ilości kotłów jeden lub więcej przynajmniej na 70 centymetrów szerokiach przejść do tylnej strony obmurowania kotłów ma być wolnych.

31. W kotłowniach miejsce dla palacza ma być odległe od palowiska przynajmniej 2·5 metra.

32. Jeżeli przy urządzeniach kotłowych pod miejscem dla palacza są kanały zbiorowe do odprowadzania popiołu, należy je zaprowadzać w ten sposób, by miały dwa dostępy i były odpowiednio obszerne, dobrze wentylowane i dostatecznie oświetlone.

b) Kotły parowe.

33. Odnośnie do konstrukcji, ustawienia, wypróbowania, rewizji, doglądania i reparatury kotłów parowych odsyła się do właściwych ustaw i rozporządzeń.

34. Przy kotłach parowych, które ustawia się na otwartym miejscu, stanowisko dla palacza musi być przynajmniej wolnym dachem nakryte.

35. Celem umożliwienia dostępu do platform kotłowych i galerii należy urządzić nieruchome, mocne włazy, względnie schody, które mają być zaopatrzone w drągi do trzymania się; włazy te powinny się znajdować o ile możności jak najbliżej

stanowiska dla palacza. Przy większych urządzeniach kotłowych należy się postarać o dostateczną ilość mocnych włazów tak na przedniej jak i tylnej stronie obmurowania.

Przy stojących kotłach bezpieczny dostęp do armatury ubezpieczenia ma być przynajmniej za pomocą drabin umożliwiony.

36. Galerie kotłowe należy otoczyć mocno osadzonemi poręczami.

37. Przy kotłach, które stoją w pracowniach lub na otwartym miejscu, wentyle do spustu wody i kurki mają być odpowiednio zabezpieczone tak, by manipulacja niepowołanych była wykluczona.

38. Stanowiska dla palaczy, włazy do kotłów, manometry i wodomierze mają mieć dostateczny dopływ światła względnie być dostatecznie oświetlone.

39. Rurki szklane wskazujące stan wody zaopatrza się odpornymi osłonami ochronnymi tak jednak, by można było dokładnie obserwować stan wody.

40. Przy każdym kotle parowym muszą być niezawodnie funkcjonujące urządzenia, za pomocą których można go tak zamknąć, by od innych w ruchu znajdujących się kotłów we wszystkich połączeniach rurowych i urządzeniach opalania był bezpiecznie odosobniony.

c) Przewody parowe.

41. Przewody parowe poprowadzone przez pracownię należy z wyjątkiem tych przewodów, które służą do opalania jakoteż przewodów odprowadzających parę, już ze względu na położenie ich trudno dostępnych — otoczyć osłoną izolującą.

42. Celem uniknięcia gwałtownego nagromadzenia się wody należy na odpowiednich miejscach przewodów parowych umieścić urządzenia do odwodniania.

43. Ze względów bezpieczeństwa wskazaniem jest umieszczenie wentyla zabezpieczającego przed prądem wstecznym, względnie pęknięciem rury a to w głównym przewodzie parowym bezpośrednio za każdym kotłem.

III. Urządzenie dynamo-maszyn.

a) Hala maszyn.

44. Halę maszyn z pracowniami od dynamo-maszyny zawieszonymi mają łączyć urządzenia sygnałowe w ten sposób, by za pomocą ich z jednej strony dozorca maszyny mógł oznajmiać w pracowniach puszczenie w ruch maszyny, z drugiej strony, by z pracowni spowodować można jej zatrzymanie.

45. Przy kłatkach turbinowych należy zapewnić bezpieczny dostęp do dalszej części.

b) Motory.

46. Ruchome części dynamo-maszyn (koło rozpędowe, korba, wózek, wolny koniec drąga

Poręcze u schodów.

Ogrodzenia.

Wysokość.

Wyjścia.

Drogi komunikacyjne.

Miejsce dla palacza.

Kanały dla popiołu.

Przebieg ustawowe.

Kotły na otwartym miejscu.

Włazy.

Galerie kotłowe

Wentyle spustowe.

Oświetlenie.

Oslony ochronne.

Zamknięcie.

Izolowanie.

Osuszanie.

Wentyle.

Urządzenie sygnałowe.

Klatki turbinowe

Ogrodzenie.

tłokowego, wręby kół zębatach i stożkowatych, dzwignia pompowa i t. p.) należy — o ile to ze względu na ruch jest dopuszczalne i o ile się one znajdują w zakresie czynności dozorczy — w ten sposób odgrodzić, by tenże w czasie spełniania swej czynności był chroniony.

Dynamo-maszyny, w pracowniach ustawione i z pomocniczymi maszynami bezpośrednio niepołączone, powinny, jeżeli już ich położenie samo nie ubezpiecza, oprócz tego jeszcze w całej objętości być zabezpieczone poręczami.

Regulatory.

47. Przy regulatorach, których wprawianie w ruch odbywa się zapomocą rzemieni, należy postarać się, by ześlizgnięcie się łyche było wykluczone.

Mażnice.

48. Ruchomych mażnic przy dynamo-maszynach należy o ile możności nie używać.

Koła wodne.

49. Koła wodne w całej ich objętości mają być w ten sposób zaopatrzone, by do jamy kołowej ludzie i materiały spadać nie mogli.

Kierat.

50. Przy kieracie muszą być koła i podkłady, przy leżących kieratach także walec transmisyjny całkowiec zakryte; celem smarowania, wglądu i t. p. można zdjąć pokład dopiero wtedy, gdy wpięty zaprząg zostanie odczepiony.

Przenoszenie siły z kieratu do maszyny roboczej ma być tak urządzone, by przy nagłym zatrzymaniu się zaprzęgu kierat nie mógł być dalej pędzony przez znajdującą się jeszcze w ruchu maszynę roboczą.

Urządzenie do przykręcania.

51. Dynamo-maszyny, które są tak zbudowane, że się same rozpędzić nie mogą, powinny być, jeżeli zewnętrzna średnica koła rozpędowego wynosi więcej niż 1.6 metra lub też, jeżeli przy mniejszej średnicy koło rozpędowe jest trudno dostępne, opatrzone urządzeniami do przykręcania tego koła. Przy maszynach parowych, które oparte są o kocioł parowy (lokomobile i t. p.), urządzenie to nie jest konieczne.

Odstawianie.

52. Przy motorach wodnych powinno być odstawianie i odłączanie umożliwione z budynku fabrycznego, względnie z budynku turbinowego. Urządzenia do odstawiania (tamny wodne, zastawki i t. p.) mają się tak szczelnie zamykać i tak w porządku być utrzymywane, by przypadkowe puszczanie motoru wodnego w ruch było wykluczone. Koła wodne odstawia się przy naprawach, usuwaniu lodu i t. p. zapomocą silnych podpór względnie zamyka urządzeniami do zatrzymywania.

Turbin.

53. Przy turbinach dla wielkiego spadu ma być na dolnym końcu każdej zamkniętej rury dopływowej otwór bezpieczeństwa.

Motory wybuchowe i procesu spalania.

54. Przy motorach wybuchowych i procesu spalania należy niebezpieczeństwu wstecznego zapalenia się zapobiegać stosownymi urządzeniami (wentyle wsteczne).

Maszyny elektryczne.

55. Odnośnie do maszyn i urządzeń służących do wytwarzania, motorycznego zastosowania, nagro-

madzania i przeprowadzania prądu elektrycznego odsyła się do „Przepisów celem ochrony dla urządzeń o silnym prądzie“, które na elektrotechnicznym kongresie we Wiedniu w roku 1899 uchwalone, przez elektrotechniczne stowarzyszenie we Wiedniu zostały wydane i zrewidowane.

IV. Transmisye.

56. Każda główna lina transmisyjna dla siebie, niezależnie od maszyny ruchu, ma być tak urządzona, by ją można wyłączyć.

Wylączenie.

57. W obrębie ruchu należy wszystkie poniżej wysokości 2.0 metrów nad podłogą znajdujące się walce, bloki transmisyjne, koła zębata i inne ruchome części transmisyji zakryć, pionowe walce do 1.8 metra wysokości od podłogi zasalować a liny pod ziemią poprowadzone w sposób pewny zakryć.

Opatrzanie.

Wystających wyrostków klinowych, śrub i t. p. przy ruchomych częściach transmisyjnych należy unikać lub też zakrywać je gładkimi osłonami; wręby kół zębatach i stożkowych należy również zakrywać.

Rusztowania.

58. We fabrykach znajdujących się w ciągłym ruchu, gdzie regularna obsługa transmisyji jest nawet w czasie pędu potrzebna, należy wzdłuż lin transmisyjnych i podkładów, poprowadzonych w wysokości ponad 4.5 metra, ustawić rusztowania z listwami pod nogi i silnie osadzonemi poręczami.

59. Łoża transmisyjne należy o ile możności zaopatrzyć automatycznymi oliwiarkami.

Łożyska.

60. Do obsługi transmisyji mają być drabiny z hakami dostawione, tak sporządzone, by zsunięcie się lub poślizgnięcie o ile możności było wykluczone.

Drabiny z hakami.

61. Do nakładania takich rzemieni podczas pędu, które mają szerokości więcej niż 40 milimetrów lub też przy mniejszej szerokości pędzą z szybkością więcej niż 10 metrów na sekundę, należy sprawić nakładacze lub inne odpowiednie urządzenia. Wyjątek od tego stanowią rzemienie na blokach przejściowych i rozpędowych maszyn do narzędzi i roboczych.

Nakładacze rzemieni.

62. Dla zrzuconych rzemieni lub lin należy umieścić obok tarcz na rzemienie lub liny, znajdujących się na walcach transmisyjnych, stałe dzwignice.

Dzwignice rzemieni.

63. W obrębie ruchu znajdujące się pędy linowe i rzemieńne należy ogrodzić.

Pędy linowe i rzemieńne.

„Latające“ rzemienie stojących kieratów, jakoteż rzemienie, które pędzą z szybkością większą niż 10 metrów na sekundę lub też które mają szerokość większą niż 180 milimetrów, następnie pędy linowe i łańcuchowe należy zabezpieczyć od spodu, jeżeli bieżą ponad miejscami pracy lub komunikacji. Podchwytwanie to ma się w ten sposób odbywać, by rzemień, lina względnie łańcuch

w razie urwania się mogły w bezpiecznym kierunku dobieść do końca.

64. Rzemienie rozpędowe nie mogą mieć ani latających w powietrzu końców ani też wystających śrub względnie sprzączek.

V. Maszyny robocze i urządzenia warsztatowe.

65. Każda maszyna robocza, zapomocą motoru pędzona, powinna być zaopatrzoną blokiem zapasowym i widelkami do odstawiania, które można pewnie i mocno przymocować, względnie innym przyrządem odłączeniowym, który się da kierować bezpiecznie, szybko i pewnie.

66. Mechanizmy służące do wprawiania w ruch i inne ruchome części maszyn roboczych jakoteż urządzenia pomocnicze należy zakryć względnie odgraniczyć, o ile się znajdują w obrębie ruchu robotników i ich na niebezpieczeństwo narazić mogą i o ile to da się pogodzić z użytkowaniem maszyn.

Zwłaszcza należy:

- a) wręby kół zębatach i stożkowych, jakoteż wejściowe otwory dla stożków trących i tarcze zakryć, wielkie, szybko pędzące koła zębate jednak o ile możności całkiem odosobnić;
- b) ogrodzić linie, któremi przebiegają przeciwwagi, balansy, wirujące kule regulatora i t. p.;
- c) gładką puszką otoczyć wystające wyrostki klinowe, głowy śrub i mutry na wirujących walcach i tarczach, jakoteż wystające końce walców, bloki rzemienne lub koła rozpędowe przy większej ilości obrotów zakryć lub ich sprychy całami tarczami — jeżeli tego potrzeba z obydwóch stron — osłonić;
- d) po stronie wpuszczenia par walców, jeżeli doprowadzanie materiału nie odbywa się automatycznie lub zapomocą supportu lub też innych odpowiednich urządzeń, nadto, jeżeli sposób ruchu na to pozwala, poczynić odpowiednie zarządzenia, by dostawanie się rąk do środka było wykluczone. Walce kołczaste i walce z nożami należy bezwarunkowo osłonić oszalowaniem.

67. Każdy kamień ślufierski ma być niezależnie od transmisji sam dla siebie tak urządzony, by go można odłączyć. Motorycznie pędzone koła ślufierskie i szmirglowe muszą posiadać okrągłe nawiercenia i nie można ich na walcu przymocowywać zapomocą klinów. Do toczenia narzędzi ustawić należy stosowne urządzenia do nakładania. Jeżeli szybkość obwodowa takich tarcz jest większa, niż 10 metrów na sekundę, należy je zaopatrzyć pokrywami ochronnymi i to odpowiednio mocnymi, dającymi się przesuwać.

68. Piły kołowe należy, o ile rodzaj ich użycia dopuszcza umieszczenia urządzenia ochronnego,

na tylnej stronie piły opatrzyć przylegającym klinem a poniżej powierzchni stołu znajdującą się część piły obu stroną nakrywą ochronną przeciw dotykaniu się zasłonić. Jeżeli niema żadnego bezpiecznego urządzenia do podsuwania, natenczas górną część piły należy zaopatrzyć ochronną pokrywą, która się daje przesuwać.

69. Zbiorniki, panwie, kotły i inne otwarte naczynia, głębsze niż 0.85 metra, lub które są przeznaczone do napełniania materiami gryzącymi, trującymi lub gorącymi, mają być, o ile ich brzeg przynajmniej 0.85 metra nad podłogą lub też stanowiskiem dla robotnika się znajduje, odpowiednio zaopatrzone lub bezpiecznie zakryte.

70. Przewody dla wyziewów, gazów, kwasów, ługów lub gorących płynów, które mają ujście w aparatach, muszą być zaopatrzone pewnie funkcyjnymi, dającymi się bezpiecznie zamknąć, wentylami i o ile możności tak urządzone, by je zamknąć można było ślepymi flanszami.

71. Drabiny drewniane powinny być sporządzone z materiału zdrowego, wytrzymałego; szczeble mają być nieruchomo osadzone w drągach drabiny; gwoździemi przymocowane deski lub listwy są jako szczeble niedopuszczalne. Podwójne drabiny powinny być tak urządzone, by obydwie ramiona można było zapomocą haków i kółek połączyć; zawiasy powinny być przymocowane nitami lub śrubami z mutrą.

VI. Elewatory, maszyny do podnoszenia ciężarów *), młoty i przyrządy spadowe.

72. Droga każdej windy z wyjątkiem otworów do ładowania i wstępu ze wszystkich przystępnych stron od dołu aż do 1.8 metra wysokości powinna być w ten sposób oszalowana lub opatrzona, by zbliżenie się połączone z niebezpieczeństwem było wykluczone.

W miejscach do ładowania i wstępu na wszystkich piętrach należy umieścić urządzenia (drzwi, baryery), które szyb windy ruchem windy automatycznie zamykają, względnie ruch jej tylko przy zamkniętych drzwiach względnie baryerach umożliwiają.

Przy windach z kołami krążkowymi albo blokach (otwarte windy) należy otwory do ładowania odpowiednio zabezpieczyć celem zapobieżenia spadaniu osób lub materiałów.

73. Każdą windę, z której korzystają także osoby, należy zaopatrzyć automatycznymi urządzeniami do chwytania lub też hamulcem i nakryć dachem ochronnym.

*) Hamulcowe windy w młynach są z pod postanowień tego rozdziału wyjęte; osobne przepisy ochronne dla nich zostaną ogłoszone.

Urządzenie warsztatowe.

Przewody.

Drabiny.

Szyb windy.

Winda.

Przyrząd odłączeniowy.

Koła ślufierskie i szmirglowe.

Piły.

Elewatory hydrauliczne.

74. Przy elewatorach hydraulicznych działających bezpośrednio, z których także osoby korzystają, ma być pomiędzy aparatem kierowniczym a wałcem rozpędowym umieszczony przyrząd zabezpieczający, który zdolny jest powstrzymać za szybkie w razie pęknięcia rury spadanie windy.

Jeżeli kilka hydraulicznych wind zaopatruje jeden wspólny akumulator, natenczas w każdej pojedynczej rurze ciśnienia należy umieścić wentyl wsteczny.

Oświetlenie.

75. Każdy otwór do ładowania i wchodzenia powinien mieć dostateczny dopływ światła, względnie być odpowiednio oświetlony.

Granica podniesienia.

76. Przy każdej zapomocą motoru poruszanej windzie należy urządzić automatyczną granicę podniesienia dla najwyższego i najwyższego położenia.

Ogrodzenie.

77. Mechanizmy wprawiające w ruch windy zwykle i koszowe, górskie kolejki, zórawie, ślimaki transportowe i t. p. należy, jeżeli samo położenie ich już nie zabezpiecza od wypadku, ogrodzić. Ciężary przeciwwagi należy umieścić w bezpiecznych kierownicach i wszystkie w obrębie ruchu znajdujące się lub na mimowolne dotknięcie się wystawione koła zębate zakryć.

Windy, kosze i wszystkie tego rodzaju urządzenia do podnoszenia ciężarów powinny być takie, by narażenie na niebezpieczeństwo poniżej zatrudnionych osób przez spadanie materiałów było wykluczone.

Pionowe windy koszowe należy na miejscach przystępnych, z wyjątkiem miejsc służących do obsługi, wyszalować; na najniższym piętrze ma być dla ochrony obsługujących robotników sporządzony odpowiednio mocny dach ochronny.

Kolejki górskie.

78. Kolejki górskie urządza się zapomocą odpowiednich przyrządów, wozów nasadowych, zamknięć kolejki, podwójnych lin, urządzeń do podchwytywania i t. p. w ten sposób, by osoby, znajdujące się u stóp góry od staczających się wozów nie mogły doznać uszkodzenia.

Urządzenie hamulcowe ma być tego rodzaju, by hamulec w stanie spoczynku był zamknięty i tylko przy rozpoczęciu jazdy otwierał się (hamulec automatyczny).

Zórawie i windy.

79. Zórawie i windy zaopatruje się klamkami do zamykania i hamulcem pasowym lub też innymi pewnie funkcjonującymi urządzeniami hamulcowymi. Jeżeli się ma spuszczać ładunek jego własnym ciężarem, natenczas należy przy zmiennych szybkościach umieścić zapadkę, któraby niedopuszczała do automatycznego przyspieszenia biegu.

Przy młotach i przyrządach spadowych dla zajętych przy tem robotników, jakoteż dla zabezpieczenia znajdujących się w pobliżu pracowni i dróg komunikacyjnych muszą się znajdować ściany ochronne.

80. Zórawie przesuwalne, na których się kierujący nimi znajdują, mają mieć dobrze zabezpieczone i ogrodzone rusztowania lub galerie dla ochrony przeciw spadaniu ludzi i materiału. Wszystkie dostępne koła zębate w ruchu należy zakryć.

81. Na każdym zórawiu należy wyraźnie w kilogramach uwidocznić, do jakiego stopnia obciążyć go można.

82. Wszystkie elewatory przed ich pierwszym użyciem mają być przez znawcę, którym może być także technicznie wykształcony urzędnik ruchu, zbadane pod względem maszynowego urządzenia i przyrządów do podchwytywania przez obciążenie ich dopuszczalnie największym ładunkiem użytkowym. Dźwigary należy badać przez podwójne dopuszczalne obciążenie, które pozostawia się na przeciąg czasu przynajmniej 20minutowego na wolno wiszącym elewatorze.

Badanie elewatorów osobowych powtarza się przynajmniej co trzy miesiące, przy elewatorach ładunkowych przynajmniej co sześć miesięcy.

Wszystkie przeznaczone do użytku części składowe innych urządzeń do podnoszenia ciężarów należy przynajmniej raz na rok badać pod względem ich wytrzymałości na obciążenie i pewne funkcjonowanie, przyczem dla zórawi włącznie do 25 tonn ładunku użytkowego należy używać o 25 procent powiększonego obciążenia próbnego, podczas gdy dla zórawi z większą wytrzymałością na obciążenie ciężar próbny ma wynosić 10 procent więcej niż ładunek użytkowy.

Dla przeprowadzonych badań prowadzi się zapiski.

VII. Urządzenia transportowe.

83. Przy przesuwaniu wozów kolejowych na szynach przemysłowych zapomocą siły ludzkiej lub zaprzęgów należy dostawić przesuwarzom drągi hamulcowe, sanki hamulcowe, kliny podkładowe i t. p. W razie przesuwania zapomocą zwierząt zaprzęgowych należy używać łańcuchów lub lin do ciągnięcia o długości co najmniej 2·5 metra.

Jeżeli przesuwanie odbywa się zapomocą siły motorowej, natenczas należy zaprowadzić potrzebne urządzenia dla regulaminowego ruchu kolejowego.

84. Na kolejach przewożących materiał, które leżą na stoku należy się postarać o niezawodne hamowanie przez dostawienie dostatecznej ilości wozów hamulcami opatrzonych.

85. Tarcze obrotowe i platformy przesuwalne muszą się nadawać do pewnego ustawienia we właściwym położeniu zapomocą odpowiednich urządzeń.

86. Przy ładowaniu i wyładowaniu wielkich ciężarów należy szyny względnie drągi, użyte do otoczenia zabezpieczyć przeciw przypadkowemu

Zórawie przesuwalne.

Wytrzymałość obciążenia.

Badanie.

Przesuwanie.

Koleje dla materiału.

Tarcze obrotowe i platformy przesuwalne.

Ładowanie i wyładowanie.

ześliznięciu lub rozsunięciu się i w zimie usuwać lód, jakoteż posypywać piaskiem, popiołem i t. p. Wozy powinno się opatrzyć stosownymi urządzeniami, by się nie przewracały.

87. Wozy wywrotne zaopatruje się niezawodnymi przy stosowaniu ich na niebezpieczeństwo nie narażającymi zamknięciami.

88. Przy transporcie walców, rur, cylindrów, beczek i t. p. należy przeciw staczaniu się ich zarządzić odpowiednie środki ostrożności.

VIII. Ubikacye magazynowe.

89. W ubikacyach magazynowych, które się znajdują nad innymi ubikacyami, należy dopuszczalne największe obciążenie w kilogramach na meter kwadratowy uwidocznić.

90. Tam, gdzie materiały są w większej ilości ułożone jedne na drugich, należy postarać się przez odpowiednie zarządzenia, by zwalenie się złożonego towaru było uniemożliwione.

91. Zapasy płynnych materiałów palnych można przechowywać tylko w ubikacyach zabezpieczonych od ognia, od pracowni odosobnionych i dobrze wentylowanych, których podłogi leżeć mają niżej, niżeli teren otaczający. Ubikacye magazynowych tego rodzaju, w których powinien być zawsze także zapas odpowiednich środków gaszenia (piasek, popiół lub t. p.) nie można używać ani do składania innych materii ani też innych jakich celów i wchodzić do nich tylko z lampami bezpieczeństwa.

Zresztą co do składania płynnych materiałów palnych w magazynie obowiązują odnośne postanowienia rozp. min. z dnia 23. stycznia 1901, Dz. u. p. Nr. 12, dotyczące obrotu z olejami mineralnymi.

IX. Środki ochronne.

92. Robotników, dla których z powodu ich zajęcia istnieje możliwość uszkodzenia oczu przez pary, gryzące lub gorące cieczy, drzazgi, rozżarzony lub stopiony materiał, należy zaopatrzyć okularami ochronnymi, daszkami lub maskami na twarz. Celem ochrony innych robotników umieszcza się w razie potrzeby ściany ochronne lub siatki ochronne.

93. Robotnicy, których organa oddechowe są przez gazy, pary lub pył zagrożone, należy zaopatrzyć respiratorami, których wstawkę w miarę potrzeby impregnuje się stosownymi środkami pochlaniającymi lub zaopatrzyć innymi stosownymi środkami ochronnymi.

Wszystkie te środki ochronne należy w każdym czasie utrzymywać w czystym stanie.

94. Robotników, którym rodzaj ich zatrudnienia zagraża poparzeniem, przemoczeniem lub skaleczeniem nóg, zaopatruje się stosownem obuwem.

Ci robotnicy, którzy mają do czynienia z silnymi kwasami, gorącymi, gryzącymi lub trującymi cieczami lub zatrudnieni są przy transporcie krwędzistych lub spiczastych przedmiotów, należy zaopatrzyć zwykłymi lub skórzanymi fartuchami, względnie, o ile na to przedsiębrane manipulacye pozwalają mocnymi skórąmi naręcznymi lub rękawicami z odpornego materiału, a jeżeli istnieje niebezpieczeństwo uszkodzenia żarzącym lub stopionym materiałem, obdzielić nagolenicami.

95. Dla zatrudnień ze szkodliwymi dla zdrowia materiałami, jak na przykład z żółtym fosforem, preparatami ołowiu, żywem srebrem i t. p., jakoteż przy sortowaniu gałganów, należy robotnikom dostarczyć odzienia robotniczego, o którego regularne czyszczenie i odpowiednie przechowywanie należy się postarać.

96. Do wypróżniania naczyń, które zawierają mocne kwasy, gorące, gryzące lub trujące cieczy, a nie są zaopatrzone kurkami spustowymi, mają robotnicy otrzymać lewary bezpieczeństwa, pompy, kosze wywrotne i t. p.

97. W każdej większej fabryce, jakoteż w każdej fabryce ze szczególniejszem niebezpieczeństwem dla osób w niej zatrudnionych połączonej, powinny się znajdować do niesienia pierwszej pomocy potrzebne materiały (bandaże, środki tamujące krew, środki krzepiące, dezynfekcyjne i t. p. według potrzeby także środki transportowe); kierownicy ruchu i organa nadzorcze powinny się z ich zastosowaniem zapoznać.

X. Woda, umywalnie, łazienki i garderoby.

98. W każdej fabryce postarać się należy, by była woda do picia i mycia się.

99. W każdej fabryce, z którą połączone jest zastosowanie lub powstawanie szkodliwych, gryzących lub trujących gazów, cieczy lub stałych materii lub też gdzie się wywiązuje wielki kurz, jakoteż inny jaki znajduje się powód do mocnego zanieczyszczenia ciała, mają być dla każdej z obu płci osobne lokale do mycia się i ubierania z odpowiednimi urządzeniami do mycia.

100. W tych większych fabrykach, w których celem zapobiegania szkodliwym zdrowiu następstwom dla pewnych kategorii robotników okazuje się potrzeba gruntownego czyszczenia ciała, względnie ochłodzenia, należy urządzić odpowiednie kąpiele opatrzone w mydło i bieliznę do oczyszczenia się.

101. Należy się postarać, by części ubrań przez robotników przed zaczęciem roboty złożone, celem ochrony przeciw wpływowi dla zdrowia robotników szkodliwym, czy to przez wilgoć, pył lub też szkodliwe wyziewy, odpowiednio mogły być przechowywane.

Odzienie robotnicze.

Lewary bezpieczeństwa.

Pierwsza pomoc.

Woda.

Umywalnie.

Urządzenia kąpielowe.

Przechowywanie sukien.

Wozy wywrotne

Transport beczek i t. p.

Obciążenie.

Układanie materiału.

Stan palnych materiałów.

Ochrona oczu.

Ochrona organów oddechowych.

Inna ochrona ciała.

XI. Wychodki.

Liczba i rodzaj.

102. Odnosnie do liczby i rodzaju urzadzania wychodków odsyla się do przepisów budowniczo-policyjnych i sanitarnych. Gdzie takie nie istnieja, ma obowiazowywac jako regula, by przynajmniej na kazde 30 osób jeden klozet przypadal, przy czem wychodki powinny byc rozmieszczone w stosunku do rozleglosci przestrzeni ruclu.

Jeżeli wychodki znajduja się w budynku fabrycznym, natenczas rury odchodowe nalezy polaczyc z wężownicami odprowadzajacemi wyliewy, poprowadzonemi ponad dach i majacemi przynajmniej 25 centymetrów srednicy.

Wychodki, które nie są urzadzone do splukiwania wodą, nie powinny zostawac w bezposrednim polaczeniu z pracowniami, lecz oddzielone od nich dobrze przewietrzanemi wolnemi miejscami lub krytymi gankami.

Oświetlenie i zabezpieczenie przed niepogoda.

103. Wychodki powinny miec wpadajace swiatlo w dostatecznej ilosci, wzglednie nalezyce byc oswietlone i w ten sposob urzadzone, by ro-

botnicy w czasie przebywania tamże, nie byli wystawieni na niepogode.

104. W większych przedsiębiorstwach fabrycznych nalezy wychodki podlug pici sił roboczych podzielic, osobnymi przystępnami zaopatrzyć i napisami oznaczyc.

105. Przy miejscach ustępowych dla mężczyzn urzadza się pisoary. Rynny lub muszle w pisoarach maja byc sporzadzone z nieprzepuszczalnego materiału i trwale w szczelnym stanie utrzymywane.

106. Wychodki i pisoary nalezy utrzymywac ciagle w czystym stanie; jeżeli nie są urzadzone do splukiwania wodą lub posypywania torfem, powinny byc w inny sposob poczynione zarzadzenia przeciw przykrym odorom.

Rozdział podlug pici.

Pisoary.

Czyszczenie.

§ 2.

Rozporzadzenie to nabiera mocy obowiazujacej z dniem 1. stycznia 1906.

Bylandt wlr.**Auersperg wlr.**

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych

wychodzi nakładem c. k. Drukarni nadwornej i rządowej we Wiedniu, dzielnica I., Singerstraße 1. 26, także w roku 1906 w języku niemieckim, czeskim, kroackim, polskim, rumuńskim, ruskim, słoweńskim i włoskim.

Prenumerata na cały **rocznik 1906** każdego z tych ośmiu wydań Dziennika ustaw państwa, za którą poszczególne części wydaje się w miejscu lub posyła pocztą bezpłatnie, wynosi 8 K.

Prenumeruje się w składzie c. k. Drukarni nadwornej i rządowej we Wiedniu, dzielnica I., Singerstraße 1. 26, gdzie można kupować także pojedyncze roczniki i pojedyncze części Dziennika ustaw państwa.

Ponieważ Dziennik ustaw państwa wydaje się względnie rozsyła w abonamencie tylko za uprzednim złożeniem rocznej prenumeraty, przeto równocześnie z polecaniem abonamentowem uiścić należy także przypadającą kwotę pieniężną; celem umożliwienia szybkiego i dokładnego doręczania przez c. k. pocztę podać należy obok dokładnego adresu także odnośny pocztowy okrąg doręczeń.

Pojedyncze roczniki wydania **niemieckiego** dostać można:

Rocznik 1849 za	4 K 20 h	Rocznik 1868 za	4 K — h	Rocznik 1887 za	5 K — h
" 1850 "	10 " 50 "	" 1869 "	6 " — "	" 1888 "	8 " 40 "
" 1851 "	2 " 60 "	" 1870 "	2 " 80 "	" 1889 "	6 " — "
" 1852 "	5 " 20 "	" 1871 "	4 " — "	" 1890 "	5 " 40 "
" 1853 "	6 " 30 "	" 1872 "	6 " 40 "	" 1891 "	6 " — "
" 1854 "	8 " 40 "	" 1873 "	6 " 60 "	" 1892 "	10 " — "
" 1855 "	4 " 70 "	" 1874 "	4 " 60 "	" 1893 "	6 " — "
" 1856 "	4 " 90 "	" 1875 "	4 " — "	" 1894 "	6 " — "
" 1857 "	5 " 70 "	" 1876 "	3 " — "	" 1895 "	7 " — "
" 1858 "	4 " 80 "	" 1877 "	2 " — "	" 1896 "	7 " — "
" 1859 "	4 " — "	" 1878 "	4 " 60 "	" 1897 "	15 " — "
" 1860 "	3 " 40 "	" 1879 "	4 " 60 "	" 1898 "	6 " — "
" 1861 "	3 " — "	" 1880 "	4 " 40 "	" 1899 "	10 " — "
" 1862 "	2 " 80 "	" 1881 "	4 " 40 "	" 1900 "	7 " — "
" 1863 "	2 " 80 "	" 1882 "	6 " — "	" 1901 "	6 " — "
" 1864 "	2 " 80 "	" 1883 "	5 " — "	" 1902 "	7 " 50 "
" 1865 "	4 " — "	" 1884 "	5 " — "	" 1903 "	9 " — "
" 1866 "	4 " 40 "	" 1885 "	3 " 60 "	" 1904 "	5 " — "
" 1867 "	4 " — "	" 1886 "	4 " 60 "		

Genę handlową rocznika 1905 ogłosi się z początkiem roku 1906.

Roczniki wydań w innych siedmiu językach od r. 1870 począwszy dostać można po tej samej cenie co wydanie niemieckie.

W razie nabycia co najmniej 10ciu dowolnych kompletnych roczników Dziennika ustaw państwa naraz przyznaje się opust 20%, w razie nabycia co najmniej 25 dowolnych kompletnych roczników Dziennika ustaw państwa naraz, opust 25% a w razie nabycia co najmniej 35 dowolnych kompletnych roczników Dziennika ustaw państwa naraz, opust 30%.

NB. Egzemplarze Dziennika ustaw państwa, które zaginęły lub doszły niezupełne, reklamować należy najpóźniej w przeciągu czterech tygodni wprost w c. k. Drukarni nadwornej i rządowej we Wiedniu, dzielnica III., Rennweg 1. 16.

Po upływie tego terminu można pojedyncze części Dziennika ustaw państwa dostać tylko za opłatą ceny handlowej ($\frac{1}{4}$ arkusza = 2 strony za 2 h).

Ponieważ wszystkie roczniki wydania niemieckiego od roku 1849 i wszystkie roczniki wydań w innych siedmiu językach od roku 1870 są całkowicie uzupełnione, przeto można nabyć w c. k. Drukarni nadwornej i rządowej nie tylko każdy pojedynczy rocznik po cenie wyżej podanej, lecz nawet każdą z osobna część wszystkich tych roczników po cenie handlowej ($\frac{1}{4}$ arkusza = 2 strony za 2 h); tym sposobem umożliwione zostało uzupełnienie niekompletnych roczników i zestawienie pojedynczych części podług materyi.